

La democràcia més enllà de les urnes

La proposta didàctica que adjuntem està adreçada a l'alumnat d'Educació Secundària. Les activitats poden ser útils per a l'àrea de Socials, d'Ètica, per a les tutories, etc., així com per a qualsevol docent interessat en el tema. L'objectiu d'aquesta proposta és remarcar que la participació és un procés que s'ensenya, s'aprèn i s'experimenta, i que tothom pot participar segons les seves possibilitats.

1. La democràcia més enllà de les urnes

Objectius

- Introduir el tema a partir de tres imatges que permetin conceptualitzar la idea de participació.
- Adonar-se que participar no és únicament demanar o queixar-se; també és fer, sol o en grup.
- Ser conscient que l'objectiu principal de participar no és el benefici propi, sinó el benestar comú.
- Posar de manifest i fer reflexionar l'alumnat sobre la seva col·laboració a aquest benestar.

Orientacions

L'anàlisi de les imatges, a partir de les preguntes i de la posada en comú del grup-classe –que podem recollir a la pissarra en forma de pluja d'idees–, vol arribar a obtenir una resposta sobre el que tenen en comú les persones que es manifesten, les que fan una acció de voluntariat o una recollida selectiva de piles. Totes estan participant. Com? En què? Amb quin objectiu? De fet, participar és una idea polièdrica que, en essència, significa prendre part en alguna cosa; però prendre part per incidir en benefici del benestar comú, encara que l'acció sigui individual, com la recollida de residus. No obstant això, cal subratllar que la participació, en general, implica la idea de pertinença a un grup dins del qual assumim un compro-

mís i una responsabilitat. Pel que fa a la graella, es tracta d'anar aprofundint en algunes de les condicions que considerem indispensables per poder parlar de participació autèntica; per exemple, la voluntarietat, la dedicació constant i no només esporàdica, les condicions d'igualtat, etc. Ens podem plantejar si es pot aprendre a participar en condicions més o menys autoritàries, o si amb la participació només volem influir sense saber per què.

sumari

p. 01 Activitat 1: La democràcia més enllà de les urnes

p. 02 Activitat 2: Una decisió difícil

p. 02 Activitat 3: Avui escollim delegat

p. 03 Activitat 4: Què són les eleccions?

p. 03 Activitat 5: Els joves passen de la política?

p. 04 Activitat 6: I tu, com pots participar?

p. 05 Recursos – Activitat 5: Arguments per a la simulació i el debat

2. Una decisió difícil

Objectius

- **Parlar de participació fent una activitat en la qual l'alumnat pugui aprendre a participar.**
- **Fer una dinàmica en la qual es treballin les habilitats socials.**
- **Fer evident que les nostres decisions no ens afecten exclusivament a nosaltres, sinó que tenen repercussions en el grup.**

Orientacions

Per mitjà de la lectura i de les qüestions posteriors, es fa patent que qualsevol de les actuacions i de les decisions de les persones que participen i que s'impliquen en un projecte comú tenen conseqüències sobre el grup.

Un dels objectius d'aquest dilema és presentar el problema des dels diferents punts de vista dels protagonistes, ja que, per poder trobar la millor opció, primer cal formular-lo des de totes les òptiques i buscar totes les solucions possibles.

També cal remarcar que, per prendre una decisió en el marc del que és l'autèntica participació, cal ser coherent, responsable i fidel amb el projecte que s'ha escollit.

També és important reflexionar sobre com el diàleg i el consens són les millors vies per poder trobar solucions als problemes que es plan-

tegin. Cal recordar quines són les pautes per dur a terme un bon diàleg (respectar els torns de paraula, escoltar, pensar sobre les raons que ens donen els altres, etc.).

Recordem que per a la discussió de dilemes morals cal seguir els passos següents: llegir i presentar el dilema moral; preguntar què farien ells i elles, en un primer moment, i respondre les preguntes 7, 8 i 9. Segons el resultat, cal fer grups homogenis, que opinin el mateix, i, entre tots, escriure les raons de la seva elecció.

Després es reuneixen tots els grups i cadascun llegeix els seus arguments. Aquesta discussió es pot allargar tot el que calgui. També seria interessant fer alguna activitat (de tipus baròmetre) per comprovar si després del diàleg hi ha hagut cap canvi d'actitud.

3. Avui escollim delegat

Objectiu

- **Reflexionar sobre la importància de saber escollir els nostres representants en tots els àmbits.**

Orientacions

Fer una pluja d'idees per aconseguir una llista que reflecteixi el perfil ideal que hauria de tenir el/la delegat/da i justificar per què considerem important cadascun d'aquests aspectes. Segur que algunes d'aquestes característiques seran: saber escoltar, ser responsable, tenir iniciativa, ser dialogant, saber parlar, etc.

Després de llegir els resultats de la votació, i tenint en compte la llista elaborada per l'alumnat, caldria evidenciar de quina manera el resultat entra en contradicció amb els acords establerts pel grup (exemple: té un caràcter fort, cosa que pot dur-lo a ser incorrecte, o potser vol imposar el seu criteri, etc.). Això ens permetrà parlar del respecte a les normes

establertes amb la participació de tothom.

També és important parlar de la resta de candidats, fer-ne una valoració i veure quins són els pros i els contras de la seva elecció. L'exercici també planteja el tema del vot en blanc. Cal pensar quines actituds o idees recull aquesta opció: indiferència, desgrat, etc.

L'última part de l'activitat consisteix a introduir el tema de la política, aprofitant la pregunta que es fa sobre la importància de l'elecció dels nostres representants, remarcant la necessitat de la informació, de conèixer què pensen, què fan, etc.

4. Què són les eleccions?

Objectius

- **Acostar l'alumnat al funcionament del sistema electoral de l'Estat espanyol intentant fer-ne una anàlisi crítica.**

Orientacions

La informació que es presenta en aquest apartat també es troba en molts llibres de text. Per tant, es pot ampliar amb altres materials. També és important explicar qualsevol dubte de vocabulari que es planteja, com per exemple sobre les llistes tancades i sobre les circumscripcions electorals, remarcant que són diferents quan parlem d'eleccions autonòmiques o d'eleccions generals.

Per reforçar l'explicació d'aquests conceptes, estaria bé entrar a la pàgina web que apareix com a recurs, en la qual es troben els votants, els escons, les diferents circumscripcions, etc. Després d'observar els resultats de les eleccions de l'any 2011 i calcular quant costa cada escó als diferents partits, ens hauríem de preguntar: per què el PP obté la majoria absoluta només amb el 44,63% dels vots vàlids? Quin percentatge del total del cens representa? En un sistema majoritari, quants escons li correspondri-

en? També hauríem de fer notar que CiU, amb menys vots que IU-LV, obté cinc diputats més, i que EQUO, tot i rebre el 0,89% dels vots, no aconsegueix cap escó, mentre que el BNG, amb el 0,76%, n'obté dos. Els partits que acumulen els vots en una circumscripció amb menys votants tenen més diputats. També cal parlar de tots els votants que no tenen representació: quants són? ¿Quin percentatge sobre el total dels vots vàlids representen? L'alumnat hauria d'expressar la seva opinió sobre aquestes qüestions.

També seria bo comprovar si realment s'entén el funcionament de la llei D'Hondt fent un exercici pràctic amb les dades següents: una circumscripció amb cinc escons i 99.999 vots vàlids, en la qual es presenten quatre partits, que obtenen els vots següents: A: 50.000 / B: 30.000 / C: 17.000 / D: 2.999. Cal recordar a l'alumnat que, en cas d'empat en els quocients, l'escó s'atribueix al partit més votat.

5. Els joves passen de la política?

Objectius

- **Reflexionar sobre el tema que planteja el joc.**
- **Fomentar el diàleg com a capacitat bàsica per participar.**

Orientacions

Dividirem la classe en quatre grups i adjudicarem un rol a cadascun, sense tenir en compte la identificació personal de l'alumnat. Hi ha dos grups que defensen la necessitat d'anar a votar i dos més que estan a favor de l'abstenció. Hauríem de procurar que s'entengués bé la postura que defensa cada grup i, abans d'entregar-los els arguments que tenim preparats en el recurs 2, els demanarem que en pensin alguns i els escriguin. Després els lliurarem les argumentacions corresponents i iniciarem el debat. Establirem torns de paraula tancats. Cada grup inter-

viindrà en cada torn defensat un argument (en aquest torn no hi ha dret a rèplica; per tant, hauran d'anar apuntant les idees que els suggereixin les diferents intervencions per expressar-les més tard). Anirem apuntant els arguments a la pissarra. Quan ja s'hagin esgotat els arguments, podem fer un o dos torns oberts de paraula perquè els alumnes es puguin interpel·lar entre ells. En aquesta activitat és important potenciar la capacitat d'explicar i defensar les idees pròpies per convèncer els companys de la resta de grups, així com vetllar perquè hi hagi

un diàleg que permeti una participació autèntica. Abans de començar el joc, caldria sistematitzar i recordar un cop més quines són les pautes o les condicions perquè hi hagi un bon diàleg i un debat enriquidor (demanar la paraula, saber escoltar, respectar el que diuen els altres, no tenir por d'exposar l'opinió pròpia, no cridar ni insultar, expressar correctament i de manera argumentada els punts de vista propis, respectar el torn de paraula, reflexionar sobre les raons dels altres, estar disposat a modificar els punts de vista pro-

pis, etc.). Per tant, ens serà molt útil desmuntar algunes de les trampes en què no hem de caure, com parlar sense escoltar, criticar sense arguments, creure que podrem imposar els nostres punts de vista si cridem més, voler tenir sempre la raó, etc.

Recursos: Trobaràs els arguments per a la simulació i el debat al final d'aquesta guia didàctica.

6. I tu, com pots participar?

Objectiu

- **Fer palès que, per participar, calen certes actituds (ser conscient, ser responsable, ser fidel, ser coherent, saber cooperar, tenir sentit crític, comprometre's, prendre decisions, ser constant, etc.), però també certes condicions, com per exemple: espais on puguem fer les nostres aportacions, organitzacions que permetin establir xarxes de relacions i normes, etc.**
- **Remarcar que la participació és un procés que també s'ensenya, s'aprèn i s'experimenta, i que tothom pot participar segons les seves possibilitats.**

Orientacions

Un cop fetes totes les activitats, tornem a proposar a l'alumnat que empleni la graella de l'exercici 1. Ara que al llarg del quadern hem vist quins són els objectius, els components i els mecanismes que configuren una autèntica participació i que, a més, els hem aplicat a la realització d'algunes de les activitats proposades, l'alumnat podrà replantejar-se les seves possibilitats de participació en els diferents àmbits. Hauríem d'estimular-los perquè fessin propostes de creació d'espais de participació concrets a l'escola (assemblees de classe, associacions d'estudiants, etc.) i al barri (grups de suport a immigrants, etc.), que són els seus àmbits més propers.

Podríem acabar l'activitat fent un resum a la pissarra, que després traslladaríem a un mural per penjar-lo a classe, plantejant què és i que no és participar.

PARTICIPAR NO ÉS

- Només un dret
- Intervenir només quan en tenim ganes
- Ser consultats i opinar
- Decidir sense comprometre'ns
- Actuar en benefici propi

PARTICIPAR ÉS

- Un dret i un deure
- Ser constants i comprometre'ns en un procés
- Implicar-nos i assumir responsabilitats
- Decidir i actuar en conseqüència
- Actuar en benefici de la comunitat

Recursos Arguments per a la simulació i el debat**GRUP 1**

Tots sabem que els ciutadans i ciutadanes no podem participar aïlladament en la vida política i que ho hem de fer per mitjà dels partits. Per aquest motiu, cada quatre anys hem d'anar a votar per escollir els nostres representants en les diverses institucions (ajuntaments, parlaments, etc.). Cada partit té el seu programa polític, que recull les principals propostes i que es difon àmpliament per mitjà de la campanya electoral. És a dir, que tots i totes podem estar ben informats abans d'anar a votar.

La democràcia es construeix amb el vot de tots i totes. Participar és un dret, però també és un deure. Si volem que es resolguin els grans problemes de la societat actual (atur, habitatge, desigualtats socials, etc.) s'ha d'anar a votar. Si no jo fem, ¿quin dret tenim, després, de queixar-nos i de dir que les coses van malament?

A més, nosaltres defensem la necessitat de l'afiliació als partits polítics, ja que d'aquesta manera, si se'n forma part, es pot influir en el seu programa polític. Creiem que és la millor manera de contribuir que es respectin i s'apliquin realment els drets humans (dret a la vida, a la llibertat, a la igualtat d'oportunitats, etc.).

Val més votar un partit majoritari, ja que té representants en totes les circumscripcions i, per tant, pot arribar a un nombre més gran de persones, cosa que un partit minoritari no pot fer. A més, un partit majoritari té vocació de govern, no com els partits minoritaris, que són més utòpics i fan propostes menys realistes perquè saben que no han de governar.

GRUP 2

Estem d'acord amb l'argument 1 del grup 1, però volem afegir que els ciutadans i ciutadanes, abans d'anar a votar, s'han d'informar bé del programa dels diferents partits que es presenten a les eleccions. És ben sabut de tothom que els partits majoritaris tenen més suport mediàtic (més minuts d'aparició a la TV, ràdio, debats, més tanques publicitàries, etc.), i també disposen de més recursos econòmics per fer arribar el seu missatge a la majoria de la població.

Totes les idees tenen dret a ser representades. La pluralitat és símptoma de democràcia; per tant, és molt important que hi hagi partits minoritaris, ja que així es recullen millor totes les opinions. A més, els partits minoritaris fan propostes més concretes sobre els problemes que preocupen els ciutadans i ciutadanes.

La llei D'Hondt ens perjudica. El nombre de diputats que obtenim no és proporcional als vots que hem rebut de l'electorat. Creiem que aquest sistema és injust perquè beneficia els partits majoritaris i perjudica els partits petits. Estem a favor d'un sistema majoritari en el qual realment es compleixi el principi "Una persona, un vot". A més, amb la llei D'Hondt hi ha ciutadans que es queden sense representació política.

Els partits minoritaris moltes vegades podem tenir la clau de la governabilitat si aconseguim un cert pes polític, ja que som necessaris per decantar determinats acords que permetin formar un govern estable. També compartim amb el grup 1 la idea que cal anar a votar, ja que, si no, no tenim dret de queixar-nos i de dir que les coses van malament.

GRUP 3

L'abstenció és una manera de demostrar la nostra disconformitat amb l'actual sistema de partits, que limita molt la participació i que només ens demana que cada quatre anys dipositem el nostre vot i deixem que els nostres representants decideixin el nostre futur.

Les campanyes electorals són una manera de malgastar molts diners en assessors d'imatge i propaganda per convèncer els ciutadans i ciutadanes que cal anar a votar determinades opcions polítiques. En realitat, el que es fa és manipular els votants i desviar enormes quantitats que es podrien fer servir per resoldre els autèntics problemes que pateix la nostra societat.

Acceptaríem participar a les eleccions si el sistema fos autènticament democràtic, de manera que anar a votar no fos un xec en blanc que donem als nostres representants. Proposem com a mesures per aconseguir el nostre objectiu:

- Que hi hagi llistes obertes en les quals es pugui escollir les persones a qui es vol votar.
- Poder opinar sobre temes concrets que ens afecten molt directament per mitjà d'un referèndum.
- Crear algun sistema per poder revocar els representants que hem escollit i que no compleixin el seu programa (en lloc d'haver d'esperar quatre anys).
- Altres.

A més, pensem que hi ha altres formes de participació, des dels moviments socials (grups ecologistes, sindicats, associacions veïnals, grups feministes, ONG, etc.). Tots permeten participar de manera directa per mitjà del diàleg i de la implicació personal, i també estan molt més a prop del dia a dia de les persones. La participació des dels moviments socials ens permet pressionar les institucions i els governs perquè canviïn les seves polítiques i perquè recullin les propostes de millora social que volem per a tothom, tant al Sud com al Nord. Val la pena recordar la gran importància de les campanyes impulsades des de la societat civil: la del 0'7, la de l'abolició del deute extern, o la contrària a la guerra de l'Iraq.

GRUP 4

Defensem l'abstenció perquè no confiem en els polítics. Tots són iguals. L'únic que els interessa és el seu propi benefici, viure bé i mantenir-se en el poder sigui com sigui. Són tots uns corruptes.

Compartim amb el grup 3 la idea que els polítics malgastin quantitats enormes de diners en inútils campanyes institucionals i d'imatge per aconseguir que els escullin, però ja sabem que l'únic objectiu que tenen és continuar "sucant". Aquests diners es podrien fer servir per augmentar el salari mínim interprofessional (475€/mes) o per a la pensió mínima de jubilació, que són ridículs. I, ¿què passa amb el dret al treball i a un habitatge digne que recull la Constitució i que no es compleix?

La política és una farsa. Ho tenim molt clar. Els polítics no tenen el més mínim interès a resoldre els nostres problemes. Per això preferim mantenir-nos al marge de tot aquest "muntatge". Passem d'anar a votar perquè ho trobem inútil. Val més que ens busquem la vida pel nostre compte.

Què vol dir que participar és un deure? Un deure de què? Nosaltres no volem que ens mengin el coco, el que volem és passar-nos-ho bé, estar de bon rotllo amb els nostres col·legues i disfrutar de la vida. El que els passi als altres no és problema nostre: ni ens interessa ni ens preocupa.